

"İşte şu üç misal gibi bin bir esmâ-i ilâhîyenin her birinde pek çok tabakat-ı hüsün ve cemâl ve fazl ve kemâl bulunduğu gibi pek çok meratib-i muhabbet..." devamıyla izah edip "İsm-i Vedûd" hakkında bilgi verir misiniz?

İlâhî isimlerin her birinin ayrı bir güzelliği, fazl ve kemâli vardır. Hüsün ve cemâlin her ikisi de güzellik demektir. Ancak, genellikle sûret güzellikleri için cemâl, sîret yani ruh, kalb, ahlak vs. güzelliği için hüsün kelimesi kullanılır. Ancak, bunların birbiri yerinde kullanıldıkları da görülmektedir.

Fazl da üstünlük, lütuf, iyilik, fazilet demektir.

Allah'ın, bütün isimlerin tecellilerine birbirinden farklı mertebelerde muhabbeti ve her bir tecelliden ayrı bir lezzet-i mukaddesesi vardır ve bu tecellilerin herbirinde azamet ve kibriyasını ayrı şekilde ilan ve izharı söz konusudur.

Mesela, bütün canlıları birlikte ve en mükemmel şekilde rızıklandırmakla Rezzâk ismini tecellî ettirdiği gibi, bütün çiçekleri ayrı güzelliklere sahip kılmakla da Müzeyyin ismini tecelli ettirmiştir. Cenab-ı Hakk'ın Rezzâk ismini tecelli ettirmedeki lezzet-i mukaddesesi, çiçekleri bezetmekteki lezzetten farklıdır. Her iki tecelli de güzeldir, mükemmeldir, ama aralarında hem mahiyet hem de mertebe farkı vardır.

Keza, hayat ihsan etmenin güzelliği Muhyi isminin, renk vermenin güzelliği ise Mülevvin isminin tecellisidir. Bu tecellilerin de her birinin kendi içinde hadsiz mertebeleri olduğu gibi, birbirleriyle farklılıkları da vardır. Bir varlığa hayat vermekte tecelli eden lütuf ile renk vermekte tecelli eden lütuf aynı mertebede değildir. Ancak, her ikisi de güzeldir, her ikisi de mükemmeldir ve Allah'ın her iki fiilini icra etmekte de ayrı lezzet-i mukaddesesi vardır.

Baharda açan yapraklarda, çiçeklerde ve meyvelerde bir izzet cilvesi olduğu gibi, güz mevsiminde solan ve dökülen yapraklarda da bir zillet işareti vardır. Muizz ve Müzill ancak Allah'tır. Bu izzet ve zilletin de hadsiz mertebeleri vardır. Güneşin doğmasında izzet, batmasında zillet cilvesi olduğu gibi, insanın da dünyaya gelişinde izzet, ölümünde zillet cilvesi vardır. Bunların hepsi güzeldir, zira hepsi esmâ-i hüsnâ tecellileridir. Şu var ki, Üstadımızın beyan ettiği gibi güzelliklerin bir kısmı bizzât güzeldirler, bir kısmı ise neticeleri itibariyle güzeldirler. Sıhhat bizzât güzeldir, günahlara keffaret olan hastalıklar ise neticesi itibariyle güzeldir.

Ve Allah'ın, bu hadsiz güzellikleri takdir etmesinde ve yaratmasında zâtına mahsus ve idraklerin ötesinde bir lezzet-i mukaddesesi vardır.

On Altıncı Söz'ün başındaki soru cümlesinde geçen hakikatlerden şu ikisi konumuz itibariyle büyük önem arz ediyor:

“Ehadiyet-i Zât-ı İlâhiye ile küllîyet-i ef'âli”

“Mekândan münezzehiyetiyle her yerde hazır bulunması”

İnsanın iradesi cüz'i olduğu için fiileri de cüz'îdir. Yani bir anda iki ayrı iş yapamaz. Allah'ın iradesi ise küllîdir, mutlaktır; hadsiz işleri beraber icra eder.

Yine insan bir mekânda bulununca diğerlerinde bulunamaz ve o mekânlarda ayrı işler göremez. Cenab-ı Hak ise hadsiz yerlerde ilmi, iradesi, kudreti ve sair sıfatlarıyla hazır ve nazırdır. Hadsiz işleri birlikte bilir ve yine hadsiz işleri beraber yapar.

Cenab-ı Hakk'ın, birbirinden ayrı bütün isimlerinin farklı tecellilerini birlikte yaratmaktan duyduğu lezzet-i mukaddesi her türlü tahminin ötesindedir. Yani, Allah, bir şeyi yaratmaktan aldığı lezzet-i mukaddese yanında, rızık vermekten, hayat ihsan etmekten, ikram etmekten, sûret vermekten, zalimleri cezalandırmaktan kısacası bütün fiillerini birlikte icra etmekten de mukaddes bir lezzet almakta ve bütün bunlar sırayla değil beraber tahakkuk etmektedir. Bir anda ancak bir çeşit zevk tadabilen insanoğlu bu hadsiz ve birbirinden farklı lezzet-i mukaddesenin birlikte gerçekleşmesini aklına sığtıramaz ve ancak *“O İlâhî lezzetlerin insan anlayışından münezzehe olduğunu kabul etmekle”* aklı ikna ve kalbi tatmin olur.

- Vedud ismine şöyle mâna veriliyor:

“Sonsuz muhabbete, yegâne lâyıık olan.”

“Mahlûkatını çok seven ve daima onların hayrını isteyen.”

“İyi kullarını seven, onları rahmet ve rızasına erdiren.”

Mektubat'da bir sorunun giriş kısmında *“Eâzım-ı Esmâ-i İlâhiyeden olan Rahîm ve Hakîm ve Vedûd'un iktiza ettikleri şefkatperverâne terbiye ve maslahatkârâne tedbir ve muhabbettârâne taltif,”* buyrulmakla Vedud isminin “muhabbettârâne taltifi iktiza ettiği belirtilmektedir. Yani, Allah ahsen-i takvimde yarattığı insanı sevmekte, iman ve salih amel şartlarını taşıyan insanları cennetle taltif etmektedir.

Üstad Hazretlerinin beyan ettiği gibi, insanın yaratılışında cemâle karşı muhabbet vardır ve Allah'ın bütün isimleri güzel olduğundan insan kalbi, Allah'a muhabbet edecek bir fıtrata sahiptir. Ve insan, Allah'ın bütün isimlerine mazhar olan en güzel eseridir.

Yine insan kalbinde “ kemale karşı perestîş etmek ve ihsana karşı sevmek vardır.”

” buyruluyor. Allah’ın en mükemmel eseri ve ihsanlarına en fazla mazhar olan mahlûku insandır. Bu üstün yaratılışı da insan kalbinin Allah sevgisiyle dolmasını netice verir.

Ve Sözlere’den bir muhabbet dersi:

“İnsan, kâinatın en câmi’ bir meyvesi olduğu için, kâinatı istila edecek bir muhabbet o meyvenin çekirdeği olan kalbine dercedilmiştir.

Her şeyiyle sınırlı olan insanın nihayetsiz olan tek ciheti ondaki muhabbet kabiliyetidir. İnsan, meyvesi olduğu kâinat ağacının tümünü sevmekte ve bu sevgisi kâinatı çok aşmaktadır. Ve bir sonraki cümlede şu hakikat ders verilmektedir:

“İşte şöyle nihayetsiz bir muhabbete lâayık olacak, nihayetsiz bir kemâl sahibi olabilir.”